

egy valóban globális vilárendszer vezetőjének feladatát, amely az egyén elsőbbségén alapul, és eszmeileg el van kötelezve az egyén szabad választási lehetőségei iránt.

(Asian Review of Books)

Michael Schoenenberger – Heidi Gmür

»Ugyanaz volt a problémánk, mint ma a muszlimoknak: Tényleg Isten szól hozzánk?«

Charles Morerod püspök a vallásszabadsá-
gért és a teljes burkatilalom ellen emel szót

– *Morerod püspök úr, milyen személyes kötődése van Svájcához?*

– Nos, először is svájci vagyok! De tizenöt évig Olaszországban éltem. És így talán Svájcot is jobban meg lehet érteni. Azt hiszem, szerencsénk van, hogy többnyelvű ország vagyunk. Többet értünk meg az életből, jobban megértjük a másikat, amikor több nyelvet beszélünk. Ehhez hozzáadódik még konszenzus-kultúránk és demokratikus berendezkedésünk. Természetes számunkra, hogy minden emberrel egyenrangú módjára beszélünk. Nem annyira gondolkodunk osztályokban. Talán azért is, mert soha nem voltunk monarchia. Nekem ez először külföldön tűnt fel.

– *Mit jelent mindez a társadalom számára?*

– Vegyünk a politikát. Más országokban gyakran fekete-fehér gondolkodás jellemző. Amit a másik mond, az rossz. Mi inkább azt mondjuk: talán nem értek egyet mindennel, amit a másik mond, de lehet valami jó is az álláspontjában, talán tudunk találni egy köztes megoldást.

– *Elégedett az egyházzal?*

– Elégedett vagyok azzal, hogy az egyházban Krisztussal lehetek. Természetesen ma arra is szükség van, hogy az emberekkel együtt és a hit fényében megkíséreljük megérteni, hogy mi történik az egyházban és a társadalomban – és hogy mi jöhet még.

– *Ez sikerül az egyháznak? Mára sok templom kiüresedett. Miért nem tudja már elérni a fiatalokat?*

– Vasárnap, amikor a misét tartottam a székesegyházban, az embereknek legalább az egyharmada fiatalabb volt nálam.

– *Lát valamilyen irányváltást is?*

– Már megtörtént: az emberek többsége nem érdeklődik az egyház iránt. Van azonban egyfajta eltolódás. Régebben az egyház erősen kötődött a vidékhez, ma több ember jár templomba városban, mint falun. Tavaly húsvétkor tizenhárom fiatal felnőttest kereszteltem meg Lausanne-ban.

– *Hasznára válik-e az egyháznak a növekvő elbizonytalanodás?*

Svájcban szerencsére nincs túl nagy bizonytalanság. Horvátországban azonban látni lehetett például, hogy a háború idején sokkal több ember ment templomba. Az is igaz, hogy szegényebb országokban több a hívő.

– *Kizárja egymást az egyik oldalon a kapitalizmus és jólét, illetve a másik oldalon a teli templomok?*

– A materialista szemlélet minden bizonnyal oka ennek a jelenségnek – mellesleg a kommunizmus is egyházellenes volt. Ezenkívül még más fejlemények is szerepet játszanak: a nagyszüleim idejében egészen egyszerűen nemigen lehetett vasárnaponként más egyebet csinálni, mint templomba menni.

– *Azaz szabadidős tevékenység volt?*

– Az is. Ma viszont sok ember áldozza a szabadidejét más, egyébiránt jó dolgokra, mint például a sportra és a zenére. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az egyház ellen lennének.

– *Első díszertációját Luther Mártonról és Kajetan bitorosról írta. Milyen itt Svájcban a reformátusok és a katolikusok viszonya?*

– Alapvetően sokkal barátságosabb lett az utóbbi ötven évben. Azért vannak még nehézségek. Egy apró példa: a miatyánkot újból lefordították franciára. Mi is úgy gondoltuk Svájc francia ajkú részén, hogy kötelességünk átvenni az új változatot. A svájci püspökök úgy döntöttek, hogy ezt decemberben kell megtenni. Néhány nyugat-svájci kantonban azonban megbotránkoztak rajta a reformátusok, megint mások már régen tisztában voltak ezekkel a változtatásokkal. Huzavona lett a dologból. Akkor a protestánsok kérésére úgy döntöttek a püspökök, hogy húsvétig várnak az új fordítás

bevezetésével. Jó dolog, hogy barátságos hangnemben tudjuk közölni, ha nem értünk egyet.

– **Nemzeti vallássá lehet-e az iszlám Svájcban?**

– Az állam érdekelt lehet abban, hogy szabályozza az iszlámmal való viszonyát. Vegyük például az imámok képzését. A papok és lelképásztorok egyetemeken végzik tanulmányait – az állam tudja, mit tanítanak ott. Az imámok esetében nem tudni. Vannak azonban gyakorlati problémák is. Vaud kanton például pénzügyileg támogatja az államilag elismert vallásokat. Az evangélikusok, és a muszlimok is azt kérdezik: mi miért nem kapunk semmit, mit kell tennünk? Nos, Vaud kanton joga ugyan lehetővé teszi további vallások elismerését, de azt is megköveteli, hogy a közösség szervezett legyen és ismerje el jogállamunkat.

– **És a muszlimok nem teszik ezt?**

– Ténylegesen van néhány muszlim Vaudban, akik ezzel nem értenek egyet. A muszlimok többségét ez természetesen igen rosszul érinti.

– **Meg tudja érteni, hogy vannak olyan muszlimok, akik nyíltan visszautasítják jogállamunk elismerését?**

– Nem tölt el örömmel. De amikor azt az érzést keltjük bennük, hogy ők rosszak, amikor érzik, hogy nem tiszteljük őket, akkor talán értékeink tiszteletben tartását is nehéz megkövetelnünk tőlük.

– **Üdvözölné-e, ha Svájcban bevezetnék a burkatilalmat?**

– A püspöki konferencia megjelentetett valamit ezzel kapcsolatban, de már nem tudom, pontosan hogyan fogalmazta meg. (nevet). Az eszme azonban világos. Vallásszabadság van, ezért nem támogatnám a teljes burkatilalmat. Azonban azt is szükségesnek gondolom, hogy biztonsági okokból látni lehessen az arcot, ha kapcsolatba kerülünk a hatóságokkal. A mi kultúránk emberi viszonyaiban általában nagyon fontos az arc megmutatása. Az ez irányban való készségességet mi értéknek ismerjük el.

– **Azt is el kell-e tűrnie egy liberális államnak, hogy a lányokat körülmetélik a vallásszabadság jegyében?**

– Nem. Jóllehet a vallás- és lelkiismereti szabadság nagyon fontos kérdések. Ez azonban nem jelenti azt, hogy mindent el kell tűrnünk.

Gyakran nehéz megállapítani, hogy az egyes esetekben pontosan hol a határ.

– **Őn egy felvilágosodás előtti szakaszban látja az iszlámot?**

– Ezt nem lehet általánosságban kijelenteni. Ami azonban a kinyilatkoztatást illeti, az iszlámnak tennie kellene valamit a saját értelmezése ügyében – ahogy mi is tettünk. Hiszen a szó szerinti értelmezés fundamentalizmusba torkollhat. Nekünk is ugyanaz volt a problémánk, mint ma a muszlimoknak. Évszázadokon át igen egyszerűen intéztük el a teremtéstörténetet: hét nap, és kész. Aztán jöttek a kérdések: Tényleg Isten szól hozzánk? Végül a második vatikáni zsinat világosan nyilatkozott a kérdésben. Isten, mint saját szavának szerzője, embereket választott, akik ezt saját kultúrájuknak és stílusuknak megfelelően leírták. Bár Isten rajtuk keresztül nyilatkozott meg, nekünk azonban meg kell értenünk, mit jelentenek a szavak.

– **Akkor ez lenne az iszlamista jogtudósok feladata?**

Nekik valószínűleg nehezebb dolguk van, mint nekünk.

– **Miért?**

– Nálunk Márk, Máté, János és Lukács evangélistától származnak a szövegek. A Korán azonban Isten közvetlen szavának számít.

– **Ahogy a Koránban, úgy a Bibliában is akadnak ellentmondásos szövegek. A katolikusokról feltételezhető, hogy a megfelelő módon olvassák, a muszlimokról nyilvánvalóan nem.**

– Sok szakértő szerint az újabb Korán-szövegek fajsúlyosabbak, mint a régebbiek. Az a gond, hogy a régebbiek békésebbek. Igazságtalanság lenne azonban olyat állítani, hogy egy muszlim, aki szó szerint értelmezi a Koránt, eleve veszélyforrást jelentene! A muszlimok is békében szeretnének együtt élni.

– **Az Ön második dissertációjára a liberális brit protestáns vallásfilozófusról, John Hickről szól, akinek nevéhez a vallási pluralizmus elemlete kötődik. Ma mit tud ő nekünk tanítani?**

– Nem túl sokat, mert már meghalt! (nevet) Hick emberileg nagyon érdekes. Az már kevésbé tetszik, amit mondott: A vallások közti béke érdekében – mondta Hick – senkinek sem szabad túlságosan a saját hite szerint hinnie. De mondhatom én egy muszlimnak, hogy teljes

békességben élhetnének együtt, csak ne vennék annyira komolyan a saját vallását? Nem sokkal inkább azt kellene mondanunk: „Vedd csak komolyan a saját vallásodat – én is ugyanazt teszem”? A hit közös vonás, amely megkönnyíti a kölcsönös megértést. Hick filozófiája végső soron maga is olyan, mint egy vallás: Higgyen Ön is úgy, ahogy én, és békét talál!

– **Ön tényleg azt hiszi, hogy a világ békésebb hely lenne, ha több lenne a hívő?**

– (nevet) Igen is, és nem is. Mindenki hisz valamiben. Azt gondolom azonban, hogy például vallási indíttatásból veszítjük el az életünket másokért, ahogy ezt Jézus is tette. Ez ugyan nem teljesen lehetetlen a nem hívők számára, de nem is olyan egyszerű, mert az ő esetükben a halál a véget jelenti. Egyébként ezt mondta az olasz ateista filozófus, Paolo Florès D’Arcais is.

– **A halál utáni életbe vetett hit megkönnyíti a terroristáknak az öngyilkos merényletek végrehajtását. Ők is mártírként látják magukat.**

– Igen. De a Krisztusért vállalt mártírság azt jelenti, hogy a saját életünket adjuk oda, nem pedig a másokét vesszük el. Hasonlóan Krisztushoz.

– **Térjünk vissza az itteni katolikus egyházhoz. Sikerült mára megbékélnie a liberális szövetségi állammal?**

– Minden további nélkül hisszük, hogy az állam megfelelő formát nyújt egy közösség életének a megszervezéséhez. Az, hogy vajon mindent szívesen látunk-e a liberalizmusból, más lapra tartozik.

– **Miért van baja a liberalizmussal?**

A liberalizmus egy bizonyos formájával, a rendíthetetlen profitmaximalizálással van bajom. Ha csökken a nyereség, akkor bezárják a céget. Itt vannak azonban az emberek, akik ezáltal elveszítik állásukat, félnek a holnaptól, akiknek talán szétesik a családjuk, akikről gyakran elfeledkezünk. Bár a verseny híve vagyok, ellenzem a túlkapasokat.

– **És mi a helyzet a társadalomban? Hogyan látja az eutanázia liberalizálását?**

– Egészen a lényegét tekintve boldog vagyok, hogy egy demokráciában a többség dönt – még ha nem is vagyok mindig elégedett az eredménnyel. Most nem lehet törvénnyel megakadályoz-

ni, ha valaki meg akar halni. Legfeljebb kísérletet tehetünk a meggyőzésére, hogy jobb ilyesmit nem tenni. Nem tartom azonban szerencsésnek az öngyilkosság állami szabályozását.

– **Ha Ön tiszteletben tartja a döntést, hogy valaki véget akar vetni az életének: nem jobb ez esetben biztosítani, hogy ezt méltósággal tehesse meg?**

– Talán. Viszont elfeledkezünk a hozzátartozókról és a barátokról. Egy öngyilkosság után mindig ugyanazok a kérdések merülnek fel: Hogy nem sejtettem, miért nem tudtam megakadályozni? Ha az öngyilkosságot még be is jelentették, így hangzik a kérdés: Miért nem tudtam megakadályozni, hiszen tudtam róla? Ez nagy teher.

– **Egy némiképp egyszerűbb kérdés: Az egyház a következő ezer évben sem fogja elfogadni a női papság intézményét?**

– Ez a kérdés épp olyan nehéz. Az egyház megpróbálja azt tenni, mint Jézus Krisztus. Mind a tizenkét apostol férfi volt. Miért? Nem tudjuk. II. János Pál pápa azonban azt mondta, hogy ezt nincs joga megváltoztatni. Krisztus az egyház feje.

– **Ön ezt másképp látja?**

– Pillanatnyilag nem látok más megoldást, de szeretném jobban megérteni, miért van ez így. A saját egyházmegyémben próbálok a nőknek jelentősebb szerepet adni.

– **Ferenc pápa megválasztásakor különösen a nők körében nagy volt a reménykedés, hogy ő majd bizonyos dolgokat megkérdőjelez. De nem sok minden történt.**

– Lehetséges. Talán egy karikatúrát láttak az emberek. Ferenc pápa haladónak számít. Az emberek azonban összetettebbek egy kívülről rájuk aggatott címkénél. Egyébként a pápa sem kedveli túlzottan annak a módját, ahogyan a világi kisegítők működnek néhány helyen. Attól tart, hogy ez a papok számának további csökkenéséhez vezethet.

– **Ön is osztja ezeket az aggodalmakat?**

– Előfordulhat, de nem feltétlenül kell így lennie. Az egyházmegyémben szinte mindig elégedett vagyok a világi munkatársak és a papok együttműködésével. A pápa azonban hallott egy papról, aki Svájcban misére akart menni. Miután

felvilágosították, hogy aznap ott nem lesz mise, az a világi kíséret napja, felajánlotta, hogy akkor ő maga is misézhetne. Erre azt felelték: Szó sem lehet róla! Ez nem nagyon tetszett a pápának. Az a kérdés: Mit jelent ez a válasz az eucharisztikus hit szemponjából?

– *A Churi Egyházmegyében nagy ellenállás van Huonder püspökkel szemben. Mit tud tenni a püspöki kar, hogy feloldja ezt a konfliktust?*

– Igen nehéz számomra egy másik püspökségben lévő helyzetet megérteni. Rendszerint az a legjobb, ha megpróbálunk beszélni az emberekkel.

– *Vannak különválasztási törekvések...*

– Fel kell tennünk azt az alapvető kérdést, hogy több püspökséget akarunk-e. Ez jelenleg azonban sem Zürichben, sem pedig Genfben nem merül fel.

– *Az ellenállásnak személyes irányultsága van. Mondjuk ki: Zürichben egy homoszexuális összeütközésbe került egy püspökkel, aki azt mondja, hogy a homoszexualitás bűn. Az Ön egyházmegyéjében viszont nem számít bűnösnek egy homoszexuális. Eszerint az előzőnek egyszerűen csak nem volt szerencséje?*

– Ha valamit alaposabban megnézünk, jóval bonyolultabbnak tűnik. Talán különböző annak a módja, ahogy fogalmazunk. Huonder püspök azonban nem azt mondja, hogy maga a tény, hogy valaki homoszexuális, bűn lenne. Az már más kérdés, hogy az egyes ember ezt hogyan éli meg.

– *És abban egyetértenek, hogy a homoszexualitást nem szabad megélni?*

– Homoszexuális emberek azt mondták nekem: «Ugyan eltűr minket, de jobban szeretné, ha ilyen emberek, mint én, a világon se lennének.» Ezen mélyen elgondolkoztam. Senkinek sem mondhatom, hogy jobb volna, ha nem lenne. Mit tehetünk még, hogy mindenki jó hírek érezze az evangéliumot? Azt mondtam a teológusoknak: ezt a kérdést még tanulmányoznunk kell.

– *Mennyire szavahihető az egyház erkölcsi kérdésekben, látva a pedofil papok körüli botrányokat?*

– Annyiban, amennyiben mindannyian bűnösök vagyunk. Mi nem tökéletes emberek egy csoportja vagyunk, és ezt nem is állítjuk. Bátrabban kellene a problémákhoz közelíte-

nünk: Nagy hibákat próbáltunk takargatni, és ez nem szép. De emiatt más hibákat is el kellene tussolnunk? Ne mondjuk ki, hogy helytelen a menedékkérők családjainak szétválasztása, csak mert mi magunk se csináltunk mindent jól? Minden területen törekednünk kellene arra, hogy jobban csináljuk.

– *Zárásképpen: A CVP [a Svájci Kereszténydemokrata Párt] elnöke, Gerhard Pfister elindított egy értékekről szóló vitát. Üdvözlé-e Ön ezt a kezdeményezést?*

– Az SP [Szociáldemokrata Párt] elnöke, Levrat igennel válaszolt neki; ő is ugyanúgy gyakorló katolikus, az értékeket azonban másként értelmezi. Ez egy igen érdekes vita! Vannak időtálló katolikus értékek, amelyek rányomják bélyegüket társadalmunkra. Szövetségi alkotmányunk valahogy úgy szól, hogy a nép erősségeinek mércéje a gyengék jóléte. Mi azonban nem egy értékeken alapuló vallást képviselünk, hanem egy Istennel való személyes viszonyra épülő vallást. E nélkül a személyes viszony nélkül nagy annak a veszélye, hogy egy idő után már nem értjük ezeket az értékeket.

– *Akkor a CVP jogosan tart igényt nevében a »C«-re ('keresztény')?*

– Egy párt, mint olyan nem képvisel sem hitet, sem vallást. Az emberek lehetnek keresztények. Természetesen más pártokban is vannak keresztények. Végül is mit is jelent kereszténynek lenni? Szabad-e például ölnie önmagának vagy másoknak a védelmében, vagy engednie kellene, hogy őt magát megöljék? Én azt gondolom, igen; mások azt gondolják, nem; szerintem mindkét oldal vállalhatóan tűnik. Amikor ezt egyszer egy egyetemistának mondtam, így válaszolt: »Ez pontosan úgy van, ahogy gondoltam: az egyház semmit nem tud erről mondani!« (nevet) Mégis ez a helyzet: A keresztényeknek is lehet különböző véleményük.

Egy előre gondolkozó vezető személyiség

Charles Morerod 2011 óta áll a Lausanne–Genf–Freiburgi egyházmegye élén. Freiburgban végzett teológiai tanulmányai után 1988-ban szentelték pappá. Miután három évig a római Angelicumon, az Aquinói Szt. Tamás Pápai

Egyetemen tanított vendégprofesszorként, 1999-ben egyetemi tanárrá nevezték ki. Ezzel egyidejűleg a luganói egyetemen oktatott teológiai. Morerod különböző tisztségeket tölt be a Szentszék hivatalos megbízásából a belső párbeszéd folytatása érdekében. 2012 óta a Pápai Teológiai Akadémia rendes tagja.

(Neue Zürcher Zeitung)

Kína lelkiismerete

Liu Hsziao-po halála üzenetet rejt Kína...
és a Nyugat számára is

A 2017. július 13-án elhunyt Liu Hsziao-po neve nem túl közismert a nyugati világban. Mindazonáltal Liu kitűnik azon kínai honfitársai közül, akik a demokráciáért szállnak síkra és szembeszegülnek az ennek elfojtására törekvő Kommunista Párt kíméletlenségével. Az a méltóságteljes nyugalom és kintartás, amellyel Liu a kínai nép szabadságát követelte, a világ olyan jelentős másként gondolkodóinak sorába emelte, mint Andrej Szaharov és Nelson Mandela – hozzájuk hasonlóan meggyőződése miatt szenvedett el börtönbüntetést, és neki is odaítélték a Nobel-békedíjat.

Liu Hsziao-po egy északkelet-kínai kórházban halt meg májrák következtében. A szenvedést, mely Liunak, családjának és barátainak osztályrészül jutott, csak súlyosbították nyomorúságos körülményei. Az irodalomtörténész, filozófus és szépíró Liu a nyolcadik évét töltötte egy felforgató tevékenységéért kapott tizenegy éves büntetésnek. Bűne egy demokráciát követelő petíció írásából állt – ezért az ügyért harcolt már évtizedek óta –, továbbá jelentős szerepet játszott az 1989-es Tienanmen téri tüntetéseken. Bár egy közkórházban feküdt, mégis fogolyként bántak vele. A kormány visszautasította saját és családja kérését, hogy külföldön kezeltesse magát. Kórterme elé őrköt állítottak, internetcenzorok hadát vetették be, hogy azok a részvétnyilvánítás legkisebb jelét is töröljék, családját pedig hallgatásra kényszeri-

tették. A Kommunista Párt szeretné elfeledtetni a világgal Liut, és amit képviselt. Fennáll annak veszélye, hogy ez sikerülni is fog nekik.

Cinikus játszma

A nyugati kormányok mögött meghunyászkodó és cinikus válaszokkal jellemezhető hosszú korszak áll, ha azt a hozzáállást tekintjük, amellyel Kínának a másként gondolkodókkal szembeni felháborító bánásmódjához viszonyultak. Az 1980-as években, amikor Kína elkezdett nyitni a külvilág felé, a nyugati vezetők annyira igyekeztek megnyerni támogatását a Szovjetunió elleni küzdelmükben, hogy nem sokat törődtek a kínai börtönökben sínylődő politikai foglyokkal. Miért is akartak volna kellemetlen perceket okozni a reformokra hajlandó Teng Hsziao-pingnek olyan emberek nevének felemlegetésével, mint Vej Csingseng, aki akkor tizenöt éves börtönbüntetését töltötte a Demokrácia fala mozgalomban² játszott szerepe miatt, amelynek során egész Kínán tüntetések hullámmozogtak végig, és melyet Teng vert szét 1979-ben?

A nyugati vezetők magatartása 1989-ben változott meg, amikor – százak életét követelve – Teng vérbe fojtotta a Tienanmen téri zavargásokat. Hirtelen divattá vált a másként gondolkodók bebörtönzése miatti aggályok kifejezése (ebben az is közrejátszott, hogy Kína kevésbé tűnt fontosnak a szétesőben levő Szovjetunió mellett). Időről időre mindig szabadon engedett valakit a kínai kormány annak reményében, hogy így igazolhatja magát a világ előtt. A nyugati vezetők hálásak voltak. Meg akarták mutatni a saját – a pekingi mézszárlás miatt még mindig felháborodott – nemzetieknek, hogy van hatása a bíráló üzeneteknek.

Az 1990-es évek közepére fellendült a kínai gazdaság, és a kereskedem ismét háttérbe szorította az ellenzékiek kérdését. A nyugati vezetők szemében Kína túl gazdaggá vált ahhoz, hogy felingereljék. A világ legnagyobb cégei majd letaposták egymást abbéli igyekezetükben, hogy

² Az 1978 telén kezdődő, politikai változást remélő mozgalomban az emberek plakátokat ragasztottak ki nyilvános helyeken, többek között Pekingben, a Tiltott Város közelében. Ezt a helyet a Demokrácia falaként kezdték emlegetni.